

ХУЛОСАИ

Шурои диссертатсионии 6D.KOA-O18 назди Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм
Парвандаи аттестатсионии № _____

Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 7-уми майи соли 2024, таҳти №56 дар
бораи сазовор донистани Абдуллозода Зебонисо Файзулло, шаҳрванди
Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ

Диссертатсияи Абдуллозода Зебонисо Файзулло дар мавзӯи
«Созишномаи арбитражӣ: масъалаҳои назария ва таҷриба», барои
дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси
12.00.03 – Ҳуқуқи гражданин, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи оилавӣ, ҳуқуқи
байналмилалӣ хусусӣ пешниҳод шудааст, дар таърихи 10 октябри соли
2023, суратмаҷлиси №45 аз ҷониби Шурои диссертатсионии 6D.KOA-O18
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, кӯчаи Буни
Ҳисорак, толори Шурои диссертатсионии факултети ҳуқуқшиносӣ,
Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон аз 07 январи соли 2022, таҳти №16/шд) ба ҳимоя қабул карда
шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Абдуллозода Зебонисо Файзулло 22 - уми
декабри соли 1972 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Мавсуф
соли 1997 ба шӯъбаи ғоибонаи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дохил
шуда, муассисаи таълимии мазкурро соли 2001 аз рӯи ихтисоси
ҳуқуқшиносӣ хатм намудааст.

Аз соли 2005 то ҳол дар мақомоти судӣ дар вазифаҳои гуногун
фаъолият намуда, аз соли 2020 то инҷониб унвонҷӯӣи шӯъбаи хусусии
Институтси фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон мебошад.

Диссертатсия дар шӯъбаи хусусии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови Академияи миллии
илмҳои Тоҷикистон иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: Бобочонзода Исрофил Ҳусейн - доктори илмҳои
ҳуқуқшиносӣ, дотсент, сардори шӯъбаи масоили назариявии давлат ва
ҳуқуқи муосири Института фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи
А.Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

– Муртазозода Чамшед Сайдалӣ – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
Раиси комиссияи Дастур ва ташкили кори Маҷлиси намояндагони
Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

– Мирзоев Парвиз Исроилович - номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсент, мудири кафедраи ҳуқуқ ва ҳуқуқшиносии муқоисавии факултети
дипломатия ва сиёсати Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

– **Муассисаи пешбар:** «Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди
Тоҷикистон» (ш. Душанбе).

Дар хулосаи мусбӣ додашудаи муассиса, ки аз ҷониби ташхисгар

Бобоев Чамрод Курбонович, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент мудири кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ, молиявӣ ва зиддикоррупсионии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон (иқтисос: 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи оилавӣ, ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ) омода гардида, аз ҷониби раиси семнари васеи илмӣ-назариявӣ, муаллими калони кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ, молиявӣ ва зиддикоррупсионии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ Оралбаев Х.Х. ва дотсенти кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ, молиявӣ ва зиддикоррупсионии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ Каримов Ҳ.М. имзо ва аз ҷониби Ректори Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Абдуалимзода Ҳ.А. санаи 06.03.2024 сол тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсия ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд.

Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи навгонии илмии диссертатсионӣ, ақидаҳо, нуқтаҳои илмӣ ва пешниҳоди тавсияҳои назариявӣ ва амалие, ки ба ҳимояи пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ саҳми шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳанд. Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ доир ба мавзӯи диссертатсия ва моҳияти он 10 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 8 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиякардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 2 мақола дар нашрияҳои дигар ба таъб расонидааст. Интишороти ӯ нуқтаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

Муҳимтарин интишороти унвонҷу аз рӯи мавзӯи диссертатсия:

I. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд:

[1-М]. Абдуллозода, З.Ф. Проблемы правового регулирования арбитражного соглашения: анализ международно-правовых актов и законодательства [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Правовая жизнь. – 2020. – №2 (30). – С. 214-227. ISSN 2307 - 5198

[2-М]. Абдуллозода, З.Ф. Проблемаҳои умумии эътиборнокии созишномаи арбитражӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ). – 2020. – №10. – С. 252-255. ISSN 2074-1847

[3-М]. Абдуллозода, З.Ф. Проблемаҳои ҳуқуқии эътиборнокии модии созишномаи арбитражӣ. [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Қонунгузорӣ. – 2021. – №1 (41). – С. 51-61. ISSN 2410-2903

[4-М]. Абдуллозода, З.Ф. Хусусиятҳои танзими ҳуқуқии унсурҳои зарурии созишномаи арбитражӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Маҷалаи Академии ҳуқуқ. – 2021. – №1 (37). – С. 83-99. ISSN 2305-0535.

[5-М]. Абдуллозода, З.Ф. Масоили муайянномии мафҳум ва мазмуни созишномаи арбитражӣ тибқи ҳуқуқи байналмилалӣ ва қонунгузории миллӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода, И.Ҳ. Бобочонзода // Ҳаёти ҳуқуқӣ. – 2021. – №2 (34). – С.74-93. ISSN 2307 - 5198

[6-М]. Абдуллозода, З.Ф. Табиати ҳуқуқӣ-гражданинӣ ва унсурҳои созишномаи арбитражӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода, И.Ҳ. Бобочонзода // Маҷалаи Академии ҳуқуқ. – 2021. – №1(37). – С.83-99. ISSN 2305-0535

[7-М]. Абдуллозода, З.Ф. Аҳамияти ҳуқуқии созишномаи арбитражӣ дар эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои арбитражии хориҷӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода, И.Ҳ. Бобочонзода // Маҷалаи Академии ҳуқуқ. – 2022. – №1 (37). – С.189-194. ISSN 2305-0535.

[8-М]. Абдуллозода, З.Ф. Пролемаҳои ҳуқуқии ҳамкориҳои судҳои 220 иқтисодӣ ва арбитражҳои байналмилалӣ тичоратӣ. [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Маҷалаи Академии ҳуқуқ. – 2023. – №1(45). – С. 160-170. ISSN 2305-0535.

II. Мақолаҳои илмие, ки дар дигар маҷаллаҳо ва маҷмӯаҳо ҷоп шудаанд:

[9-М]. Абдуллозода, З.Ф. Баъзе аз масъалаҳои назариявии татбиқи қонунгузорӣ дар фаъолияти судҳои арбитражӣ ва иқтисодӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Самаранокии татбиқи ҳуқуқ ҳамчун омили таҳкими қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ. Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявӣ (Душанбе, 14 июни соли 2022). – Душанбе, 2022. – С. 261-271.

[10-М]. Абдуллозода, З.Ф. Нақши Иҷлосияи шонздаҳуми Шурои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар пайдоиши институтҳои нави ҳуқуқӣ [Матн] / З.Ф. Абдуллозода // Маводҳои Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи “Иҷлосияи шонздаҳуми Шурои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистонмарҳилаи эҳёи давлатдорӣ миллӣ”. Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон. (ш. Душанбе, 18 октябри с. 2022). – Душанбе, 2022. – С. 238-244.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳо навишта шуда, ба Шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

Раҷабов Саидумар Адинаевич - доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, мудири шуъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон;

Аминова Фарида Махмадаминовна - доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, мудири кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ ҳуқуқшиносии муқоисавӣ факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи (Славиянии) Россия ва Тоҷикистон;

Меликов Умрилло Асадуллоевич - доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, и.в. профессори кафедраи ҳуқуқи Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон;

Каримзода Рухшона Муҳамади – номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, муовини сардори шуъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ Маркази миллии конунгузорӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, дар онҳо баъзе эроду тавсияҳои хусусияти мубоҳисавидошта пешниҳод шудааст. Аз ҷумла зикр карда шудааст, ки аз тарафи муаллифи диссертатсия дар масъалаи иҷозат додани истифодаи арбитражи виртуалӣ ва пешбинӣ намудани он дар созишномаи арбитражӣ дар таҷрибаи баррасии арбитражи байналмилалӣ тичоратӣ мутобиқат наменамояд, зеро ҳангоми ҳалли баҳсҳои маданӣ-ҳуқуқӣ ба арбитр якчанд мушкилиҳоро ба миён меорад, аз ҷумла дар маҳалли ҷойгиршавии арбитрҳо ва шоҳидон, ҷой доштани воситаҳои техникӣ, воситаҳои техникӣ дорои сифати баланд, ҳангоми истифодаи видеоконфронс набудани кафолат оид ба ҷавобҳои шоҳид аз ҷониби шахси дар паси камера қарордошта.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд.

Ҳамчунин, интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо он асоснок карда мешавад, ки онҳо аз рӯи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи гражданин, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи оилавӣ, ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ дар сатҳи дахлдор таҳқиқоти илмӣ анҷом додаанд ва корҳои илмӣ таҳқиқотӣ онҳо ба масъалаи гуногуни кори илмӣ анҷомдодашуда, алоқамандии зич доранд.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

– **коркард карда шуд:** масъалаи созишномаи арбитражӣ аз нуқтаи назари ҳуқуқи маданӣ бори аввал ба шакли маҷмуавӣ дар доираи диссертатсияи номзадӣ баррасӣ карда шудааст;

– **муайян карда шуд:** созишномаи арбитражӣ ягона асоси ҳуқуқии баррасӣ ва ҳалли баҳсҳо дар арбитражи байналмилалӣ мебошад. Бе созишномаи арбитражӣ парвандаи арбитражӣ оғоз намешавад ва муҳокимаи арбитражӣ низ гузаронида намешавад. Эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои арбитраж низ ба созишномаи арбитражӣ алоқамандии зич дорад.

– **пешниҳод шудааст:** аз сабаби ба вучуд омадани вазъи эпидемиологӣ дар ҷаҳон, аз қабилӣ пандемияи COVID-19, ҷаласаҳои арбитрҳо оид ба моҳияти баҳс метавонад ҳамчун истисно аз қоидаҳои умумӣ тавассути истифодаи видеоконфронс анҷом дода шавад. Дар чунин ҳолатҳо, шартҳои зерин бояд ба назар гирифта шаванд: - розигии ҳайати арбитраж; - иштироки арбитрҳо дар муҳокима ва омода намудани ҳалномаҳо; - мавҷудияти воситаҳои техникӣ видеоконфронс; - розигии тарафҳо оид ба истифодаи воситаҳои техникӣ видеоконфронс дар

арбитраж; - истифодаи тартиби “маҷозӣ” барои баргузори маҷлисҳо ва қабули ҳалномаҳо аз ҷониби тарафҳо ё арбитраҳо ба таври лозима; - таъмини махфияти муҳокимаи арбитражӣ.

– **исбот шудааст:** таркиби созишномаи арбитражӣ дорои унсурҳои зерин мебошанд: - унсурҳои ҳатмӣ: интихоби институти арбитражӣ ё муроҷиат ба дастури он; ҷойи арбитраж; шумораи арбитраҳо; ҳуқуқи татбиқшаванда; қатъӣ будани ҳалномаи арбитражӣ; - унсурҳои иловагӣ: таҳассус ва шаҳрвандии арбитраҳо; таъмини маҳрамияти муҳокима; - муҳлатҳои тезондашудаи ҳалли баҳсҳо ва ғайра.

–**муайян шудааст:** қисми моддии эътиборнокии созишномаи арбитражӣ тарафҳоро аз рӯи омилҳои зерин тақсим карда мешаванд: яқум, мушкilotи марбут ба масъалаҳои ҳуқуқи шартномавӣ вуҷуд дорад. Худи созишномаи арбитражӣ низ шартнома буда, ба он принципҳои умумии эътиборнокии шартномаҳо низ паҳн мегардад. Ин асосҳо дар созишномаи арбитражӣ муҳим мебошанд, ба шарте ки агар дар он унсури хориҷӣ мавҷуд бошад; дуюм, асосҳои қобилияти ҳуқуқдорӣ тарафҳои созишномаи арбитражӣ, яъне «ҳуқуқи тобеатии субъективӣ», маҷмуи категорияҳо, ки бо ифодаи ихтиёрии ирода, ба ибораи дигар, нуқси ирода (маҷбуркунӣ, гумроҳӣ, хатоӣ ва ғ.) алоқаманданд; сеюм, ин имкони баррасии баҳс ҳамчун субъекти ба истилоҳ «салоҳияти воқеии арбитражӣ» мебошад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот бо он асоснок карда шудааст, ки: бори аввал масъалаҳои созишномаи арбитражӣ ба таври муфассал таҳлил ва таҳқиқ карда шудаанд. Натиҷаҳои таҳқиқоти илмии анҷомдодаи муаллиф имкон медиҳанд, ки роҳҳои асосии ташаккули супоридани баррасии баҳс дар асоси созишномаи арбитражӣ ба арбитражи байналмилалӣ тиҷоратӣ, самтҳои асосии баланд бардоштани он дар шароити ҷаҳонишавиро муайян месозанд. Нуқтаҳо ва тавсияҳо, ки муаллиф дар диссертатсия баён намудааст, метавонанд дар таҳияи барномаҳои таълимӣ, стратегия, барнома ва концепсияҳои давлатӣ, дар раванди таълим ва тарбияи ҳуқуқӣ, таълим дар соҳаи ҳуқуқи арбитражи байналмилалӣ тиҷоратӣ, ҳуқуқи маданӣ, ҳуқуқи мурофиавӣ иқтисодӣ, баланд бардоштани сифати таҳсилоти ҳуқуқӣ дар шароити гузариш ба низоми бисёрзинагии омода намудани мутахассисони соҳаҳо ва сатҳҳои гуногун истифода шаванд. Инчунин мавод, хулоса ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда метавонанд дар муассисаҳои усулҳои алтернативии ҳалли баҳсҳо, аз қабилӣ судҳои ҳакамӣ ва судҳои арбитражи байналмилалӣ тиҷоратӣ, ҳангоми навиштани рисолаҳо, монографияҳо ва дастурҳои илмӣ, дипломӣ, магистрӣ, корҳои курсӣ оид ба мавзӯи дарҷшуда истифода шаванд. Ҳамзамон, муқаррароти асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд дар омода намудани адабиёти таълимӣ ва таълимӣ-методӣ дар ин самт, инчунин ҷараёни таълими фанҳои ҳуқуқи маданӣ, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи тиҷоратӣ ва ҳуқуқи мурофиавӣ иқтисодӣ истифода шаванд.

Вобаста ба масъалагузори дар диссертатсия ҷойдошта усулҳои

умумииилмӣ ва махсус, аз қабилӣ таҳлили диалектикӣ, систематикӣ, муқоиса ва шабоҳат, шаклӣ-ҳуқуқӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ, таърихӣ ҳуқуқӣ, мантиқӣ, эмпирикӣ ташкил медиҳанд. Бо ёрии усули меъёрию расмӣ-мантиқӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ мақсади омӯзиш, муқоисаи қонунгузори Тоҷикистон ва дигар давлатҳо, назария ва амалияи баррасӣ ва ҳалли бахшо дар арбитражи байналмилалӣ ошкор карда мешаванд. Аз назари усули диалектикӣ ҷаҳонбинӣ мафҳуми институти созишномаи арбитражӣ ҳамчун категорияи ҳуқуқӣ муайян карда шуда, унсурҳои созишномаи арбитражӣ ва ҳадди амали он ҳангоми баррасии бахшо дар арбитраж возеҳ карда мешавад. Ҳамчунин, робитаи байни эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои арбитражӣ ва созишномаи арбитражӣ низ ошкор карда мешаванд. Усули таърихӣ ва ҳуқуқӣ имкон додаанд, ки пайдоиш ва ташаккули созишномаи арбитражӣ дар марҳилаҳои гуногуни рушди қонунгузорӣ дар бораи арбитражи байналмилалӣ омӯхта шаванд. Барои ба даст овардани натиҷаҳои ниҳой таҳлили таърихӣ мавзӯ, қонунҳои мантиқӣ, инчунин усулҳои махсуси таҳқиқот истифода шудаанд. Дар асоси усули расмӣ-ҳуқуқӣ созишномаи арбитражӣ ҳамчун падидаи арбитражи байналмилалии тижоратӣ баррасӣ шуда, мафҳум ва хусусиятҳои он муайян карда мешаванд. Ҳамчунин, тавассути усули расмӣ-ҳуқуқӣ таҳлили қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷӣ, ҳамзамон назарияҳои мавҷуда оид ба созишномаи арбитражӣ амалӣ карда шуданд. Усулҳои зикргардида дар маҷмӯъ имкон доданд, ки мавзӯ мавриди омӯзиш ҷамаҷониба, пурра ва объективӣ таҳқиқ гардида, роҳи ҳалли вазифаҳо муайян шаванд.

– **баён шудани** мафҳуми созишномаи арбитражӣ дар асоси таҳқиқи ҷанбаҳои назариявӣ, қонунгузорӣ ва амалияи судӣ пешниҳод гардида, он ба гурӯҳҳои муайян тасниф карда шудааст;

– **мушаххас гардидани** унсурҳои ҳатмӣ ва иловагии созишномаи арбитражӣ ва шартҳои эътиборнокии созишномаи арбитражӣ бо дарназардошти асосҳои моддӣ ва расмӣ он;

– **омӯхта шудани** истифодаи созишномаи арбитражӣ дар танзими муносибатҳои маданӣ-ҳуқуқӣ тарафҳои муҳокимаи арбитражӣ дар асоси таҳлили ҷамаҷонибаи сарчашмаҳои таърихӣ, низомҳои гуногуни ҳуқуқӣ, қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, давлатҳои хориҷӣ ва қонунгузори байналмилалӣ ва таҷрибаи судии давлатҳо;

– **такмил додани** қонунгузори арбитражи байналмилалии тижоратӣ, муурофиавии маданӣ ва иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки масъалаҳои истифодаи созишномаи арбитражиро пешбинӣ менамоянд;

– **ичозат додани** истифода ва эътироф намудани созишномаи арбитражӣ дар фаъолияти судҳои иқтисодӣ ҳангоми эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои арбитражи байналмилалӣ.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи доктринали дараҷаи илмӣ дар амалия, чунин тасдиқ карда мешаванд, ки: Натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ анҷомдодаи муаллиф имкон медиҳанд, ки роҳҳои асосии ташаккули инкишофи қонунгузори арбитражи байналмилалии тижоратӣ ва

муурофияи иқтисодӣ, самтҳои асосии баланд бардоштани ҳалли арлтернативии баҳсҳо дар шароити эъмори давлати ҳуқуқбунёд муайян карда шаванд. Нуктаҳо ва тавсияҳо, ки муаллиф дар диссертатсия баён намудааст, метавонанд дар таҳияи барномаҳои таълимӣ, стратегия, барнома ва концепсияҳои давлатӣ, дар раванди таълим ва тарбияи ҳуқуқӣ, таълим дар соҳаи ҳуқуқэҷодкунӣ ва ҳуқуқтатбиқкунӣ, баланд бардоштани сифати таҳсилоти ҳуқуқӣ дар шароити гузариш ба низоми бисёрзинагии омода намудани мутахассисони ҳуқуқшинос истифода шаванд. Ҳамзамон, натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф ҳамчун воситаи баланд бардоштани сатҳи шуури ҳуқуқии шаҳрвандон ва мақомоти судӣ, самаранокии ҳуқуқэҷодкунӣ ва ҳуқуқтатбиқкунӣ баромад карда, дар оянда мумкин аст дар татбиқи барномаҳои давлатӣ оид ба маърифати ҳуқуқӣ ва донишҳои ҳуқуқии шаҳрвандон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда шаванд.

– **асоснок карда шудааст, ки созишномаи арбитражӣ ягона асоси ҳуқуқии баррасӣ ва ҳалли баҳсҳо дар арбитражи байналмилалӣ мебошад.** Бе мавҷудияти созишномаи арбитражӣ парвандаи арбитражӣ оғоз намешавад ва муурофияи арбитражӣ низ гузаронида намешавад;

– **хулоса шудааст, ки созишномаи арбитражӣ – ин созишномаи тарафҳо оид ба супоридани ҳамаи баҳсҳо ё баҳсҳои муайян ба арбитраж, ки байни онҳо вобаста ба ягон муносибатҳои ҳуқуқии мушаххас ба вучуд омадаанд ё метавонанд ба вучуд оянд, новобаста аз он, ки хусусияти шартномавӣ доранд ё не.** Созишномаи арбитражӣ метавонад дар намуди тавзеҳоти арбитражӣ дар муқаррароти шартнома ё дар намуди созишномаи алоҳида баста шавад.

– **муаррифӣ карда шудааст, ки созишномаи арбитражӣ дар шакли хаттӣ баста мешавад.** Созишнома дар шакли хаттӣ басташуда ҳисобида мешавад, агар он дар ҳуҷҷатҳо мавҷуд бошад, аз ҷониби тарафҳо имзо шуда бошад, ё дар мубодилаи мактубҳо, иттилоотҳо тавассути телекс, телеграф ё бо истифодаи дигар воситаҳои алоқа, ки бақайдгирии чунин созишномаро таъмин менамояд ва ё ин ки тавассути мубодилаи аризаи даъвогӣ ва норозигиҳо, ки дар он яке аз тарафҳо оиди ба мавҷудияти созишнома истинод менамояд ва тарафи дигар онро рад накардааст, ҳисобида мешавад. Истинод дар шартнома ба ҳуҷҷате, ки тавзеҳоти арбитражиро дорад, ба шарт созишномаи арбитражӣ ба ҳисоб меравад, ки агар шартнома дар шакли хаттӣ баста шуда бошад ва истиноди мазкур чунин аст, ки тавзеҳоти зикргардидаро қисми таркибии шартнома ҳисобад.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки он ба таҳлили воқеъбинона ва ҳаматарафаи таҳқиқоти ҷойдоштаи назариявӣ ва методологии паҳлуҳои гуногуни мавзӯи диссертатсия, мурағатбасозӣ ва таҳлили натиҷаҳои дар илм пазируфташуда, мафҳумҳо, ақидаҳо ва тавсияҳои назариявӣ амалии муаллиф, нуктаҳои илмӣ таҳқиқот ва навгонии онҳо дар муқоиса бо натиҷаҳои дар илм ҷойдошта, таҳқиқи ҳолати кунунӣ ва роҳҳои такмили истифодаи созишномаи арбитражӣ

дар танзими муносибатҳои арбитражи байналмилалӣ тичоратӣ асос ёфтааст.

- муаллиф низоми мафҳумҳо ва ақидаҳоро дар бораи категорияи созишномаи арбитражӣ таҳия ва коркард намудааст.

- пешниҳод мегардад, ки тавсияҳои амалӣ оид ба рушд ва истифодаи созишномаи арбитражӣ дар баррасӣ ва ҳалли баҳсҳои маданӣ-ҳуқуқӣ ва фаъолияти судҳо ҳамчун дастур ба роҳбарӣ гирифта шаванд.

- назария дар асоси муқаррарот ва хулосаҳои мукаммали илмӣ, ки дар адабиёти илмӣ, қонунгузорӣ ва амалияи арбитражи давлатҳои гуногун ва Ҷумҳурии Тоҷикистон васеъ паҳн гардидаанд, асоснок карда шудааст.

- ғояи мазкур ба натиҷаҳои аз ҷониби умум эътирофшудаи илмӣ, маводи таърихӣ ҳуқуқӣ, маводҳои таҷрибаи судӣ, қонунгузорӣ ва амсолияи судӣ асос ёфтааст.

- истифода карда шуданд: таҳқиқоти диссертатсионӣ мазкур се марҳилаи инкишофи созишномаи арбитражиро дар бар мегирад: 1) давраи қабули Конституцияи ҚТ, Қонуни конституцияи ҚТ аз 3 ноябри соли 1995 «Дар бораи судҳои иқтисодӣ ҚТ» ва Кодекси граждании ҚТ аз 30 июни соли 1999, (1994–2000); 2) давраи қабули Қонуни конституцияи ҚТ аз 06.08.2001 «Дар бораи судҳои ҚТ», Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 «Дар бораи судҳои ҳакамӣ», Кодекси муҳофизатии граждании ҚТ аз 05.01.2008 (2000–2011), 3) давраи воридшавии ҚТ ба СУС, тасвиби Конвенсияи Нью-Йорк аз 10 июни соли 1958 «Дар бораи эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои арбитражӣ хориҷӣ», қабули Қонуни ҚТ аз 18 март соли 2015 «Дар бораи арбитражи байналмилалӣ тичоратӣ» ва таъсиси АБТТ аз 8 августи соли 2015 ва дигар санадҳои АБТТ (2012 то имрӯз).

Саҳми шахсии доктараи дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот ба сатҳи нафғонии илмӣ диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ барои ҳимоя пешниҳодшуда, мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ амалӣ, инчунин дар таҳияи лоиҳаи тағйири иловаҳо ба санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ тасдиқ карда мешавад. Дар баробари ин, услуби навиштан, ҳалли масъалаҳо ва услуби рисола саҳми шахсии муаллифи рисолаҳо инъикос мекунад. Дар рафти таҳқиқот дар рисола чунин ақида ташаккул ёфтааст, ки тибқи созишномаи арбитражӣ, қонунгузории байналмилалӣ ва миллӣ судҳои иқтисодӣ ду вазифаҳо иҷро мекунанд: назоратӣ ва ёрирасонӣ. Вазифаи назоратии судҳои иқтисодӣ аз он иборат аст, ки онҳо иҷрои ҳалномаи арбитражиро таъмин намуда, ҳуқуқдоранд ба баррасии парвандаҳои арбитражӣ дахлат кунанд. Чунин вазифаҳо санадҳои меъёрии ҳуқуқии дорои хусусияти байналмилалӣ ё миллӣ ва таҷрибаи арбитражӣ пешбинӣ мекунанд. Вазифаи ёрирасонии судҳои иқтисодӣ бошад, аз расонидани кумак ба арбитраж дар баррасӣ ва ҳалли баҳсҳои арбитражӣ иборат аст. Дар рисола як қатор муқаррароти назариявӣ, хулосаҳо ва тавсияҳо оид ба тақмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва пешниҳод шудаанд.

Дар маҷлиси Шурои диссертатсионӣ аз 7-уми майи соли 2024 қарор

қабул карда шуд, ки ба Абдуллозода Зебонисо Файзулло дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ дода шавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шурои диссертатсионӣ аз 15 нафар аъзои Шурои диссертатсионӣ, ки бо Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 07 январи соли 2022, таҳти №16/шд тасдиқ гардидааст, 13 нафар иштирок доштанд, ки аз онҳо 5 нафарашон докторони илм аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда мебошанд. Аз 13 нафар аъзои Шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта, овоз доданд: ба тарафдории додани дараҷаи номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ – 13 нафар, муқобил – нест, бюллетенҳои беъътибор нест.

Раиси Шурои диссертатсионӣ,
Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор

Азиззода У.А.

Котиби илмии Шурои диссертатсионӣ,
Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор

Назаров А.Қ.

7 майи соли 2024